

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора економічних наук, доцента, професора кафедри обліку і оподаткування Західноукраїнського національного університету

Муравського Володимира Васильовича

на дисертаційну роботу Лоскоріх Габріелли Людвиківни на тему «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємств сфери ІТ», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

1. Ступінь актуальності теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Формування сучасного економічного середовища країни в умовах глобалізації потребує перманентного пошуку нових підходів до управління підприємством з метою забезпечення стабільної, безперервної та безризикової діяльності. Негативні соціально-економічні та безпекові явища, гібридні війни, пандемічні очікування економіки вимагають ефективного управління підприємством для залучення внутрішніх джерел економічного розвитку. Визначальним чинником економічної успішності суб'єктів господарювання в ринковому середовищі є оптимізація теорії та практики бухгалтерського обліку й аналізу. Інформатизація суспільства та цифровізація економіки створює можливості для розвитку бізнесу, орієнтованого на створення та використання інноваційних технологій обробки і передачі інформації. Орієнтація управлінських процесів на повну, своєчасну та достовірну обліково-аналітичну інформацію пов'язана з адекватним розвитком вітчизняного обліку й аналізу підприємств ІТ сфери, що свідчить про актуальність обраної здобувачем теми.

Дисертаційну роботу виконано у відповідності до тематики науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за

темою: «Обліково-аналітичне забезпечення ІТ-підприємств» (номер державної реєстрації 0120U103444), у межах якої удосконалено теоретико-методичні положення бухгалтерського обліку та аналізу діяльності ІТ-підприємств.

Таким чином, дисертаційна робота Г.Л. Лоскоріх є завершеним актуальним науково та практико-орієнтованим науковим дослідженням.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Аналіз дисертаційної роботи Г.Л. Лоскоріх свідчить про достатній рівень обґрунтованості і достовірності викладених теоретико-методичних і прикладних результатів.

Дисертаційна робота характеризується логічною структурою, достовірністю та обґрунтованістю сформованих висновків і рекомендацій, комплексністю опрацювання бібліографічних джерел. Достовірність і обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі пропозицій ґрунтується на використанні широкого кола інформаційних джерел: монографій, наукових статей вітчизняних і зарубіжних вчених із проблем обліку та аналізу діяльності суб'єктів в сфері ІТ, матеріалів конференцій; нормативно-правових документів; даних фінансової звітності підприємств; статистичних даних та інших. Використання автором джерел інформації є необхідним для підтвердження достовірності сформульованих автором наукових гіпотез та вирішених прикладних завдань дослідження. Достовірність проведеного дослідження зумовлена використанням загальнофілософських й загальнонаукових методів пізнання явищ і процесів.

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи. Визначені об'єкт і предмет дослідження достатньо розкриті в структурі та змісті дисертації. Ознайомлення з її змістом та структурою свідчить про комплексний підхід до проведеного автором дослідження, спрямованого на розвиток теоретичних основ обліку й аналізу на підприємствах ІТ сфери, обґрунтування методичних

та організаційних положень ідентифікації облікових об'єктів діяльності підприємств з виготовлення ІТ-продуктів, (ІТ-проектів, ІТ-сервісів), розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення управлінського обліку та аналізу ефективності реалізації ІТ-проектів.

Висновки і пропозиції дисертаційної роботи характеризуються фундаментальністю теоретичних концепцій дослідження, глибиною аналізу вітчизняних і зарубіжних джерел інформації з визначеної проблематики, базуються на використанні міжнародних й національних законодавчих та нормативних документів з питань обліку та аналізу; офіційної статистичної та аналітичної інформації про стан розвитку ІТ сектору економіки, результатів власних досліджень автора.

Обґрунтованість та достовірність отриманих наукових досліджень, висновків та рекомендацій підтверджується значним переліком публікацій за темою дисертаційної роботи у зарубіжних та національних періодичних виданнях, які індексуються в міжнародних базах даних, а також обговоренням отриманих результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Наукові праці автора на достатньому рівні відображають його особистий внесок у вирішення теоретичних та прикладних проблем розвитку обліку й аналізу діяльності підприємств ІТ-сфери.

Отже, зміст та структура роботи повністю узгоджується з її назвою, метою та завданнями досліджень. Наукові положення викладені послідовно й логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень, що належно апробовані та базуються на різноманітних інформаційних джерелах.

3. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

Найбільш суттєві результати, що розкривають особистий внесок дисертанта у розробку досліджуваної тематики та характеризують новизну, полягають у комплексі взаємопов'язаних наукових розробок та пропозицій.

Першочергової уваги заслуговують рекомендації щодо удосконалення організаційних аспектів обліку діяльності ІТ-підприємств через інтегроване поєднання аутсорсингових та інсорсингових форм організації бухгалтерського обліку з врахуванням: організаційних чинників (вимог інвесторів; розміру ІТ-підприємства; тривалості функціонування; схеми роботи тощо) та ідентифікації облікових об'єктів (нематеріальних активів, витрат майбутніх періодів, незавершеного виробництва, видів забезпечень, доходів, витрат), використання яких сприятиме оптимізації організаційної структури суб'єктів господарювання ІТ-сфери.

Позитивної оцінки заслуговують наукові результати щодо: узгодження наукової термінології у сфері створення та реалізації ІТ-продукції, запропонованої класифікації ІТ-підприємств, ідентифікації облікових наслідків прояву характерних рис їхньої діяльності, що забезпечують вироблення єдиного понятійно-дефініційного апарату наукових досліджень у сфері обліку й аналізу діяльності суб'єктів господарювання ІТ-сфери.

Доцільно надати позитивну оцінку пропозиціям щодо покращення методики обліку операцій з виготовлення та реалізації ІТ-проектів у частині: аналітичного обліку витрат на створення програмного забезпечення; ідентифікації основних стейкхолдерів та їхніх інформаційних запитів на ІТ-підприємствах; формування системи управлінської звітності, що сприятиме формуванню комплексних інформаційних ресурсів про діяльність суб'єктів господарювання у сфері ІТ.

Важливим здобутком автора є удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ризик-менеджменту ІТ-підприємств у частині: визначення специфічних видів ІТ-ризиків (пов'язаних з часом виконання, витратами та якістю) та ризиків організації й здійснення діяльності у сфері ІТ (технологічного, ризику персоналу, ринкового та юридичного); розробки облікових способів управління ризиками через механізми формування інформаційного забезпечення для визначення їх індикаторів та обліку операцій із формування резервів для мінімізації наслідків цих ризиків.

Таким чином, основні наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи Г.Л. Лоскоріх мають істотну наукову новизну, достатній ступінь обґрунтованості, достовірність яких доведена автором.

4. Практичне значення наукових результатів

Прикладне значення дисертаційної роботи зумовлене актуальністю проведеного дослідження щодо вирішення організаційно-методичної проблематики з питань обліку реалізації та аналізу ефективності ІТ-проєкту. Викладені наукові результати адаптовані до прикладного використання. Зокрема, здобувачем впроваджено результати досліджень щодо: порядку обрання аутсорсингових або інсорсингових форм організації бухгалтерського обліку (ТОВ «Інтелект Технолоджіс», довідка № 001/211018 від 18 жовтня 2021 р.); формування облікової політики в ІТ-підприємствах (ТОВ «ДЕ ВІЗУ ГЛОБАЛ», довідка № 01-01 від 11.01.2021 р.); типологізація та порядку ідентифікації ризиків ІТ-підприємств (МПП «К&К», довідка № 10 від 23.09.2021 р.); мінімізації наслідків ризиків в частині забезпечення інформації та використання інструментів резервування (ТОВ «ПАРТНЕР-2», довідка № 11 від 10.12.2020 р.).

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих наукових працях

Результати дисертаційного дослідження опубліковані здобувачем у 18 наукових працях загальним обсягом 6,65 друк. арк. (особисто автора – 4,17 друк. арк.), з яких: 1 – у періодичному виданні, яке проіндексовано в базі даних Web of Science; 1 – у науковому періодичному виданні іншої держави; 7 – у наукових фахових виданнях України; 9 тез доповідей та матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертаційної роботи, основні положення та наукову новизну дисертаційної роботи,

відповідають вимогам пп. 9, 10, 11, 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 6 березня 2019 року (зі змінами).

6. Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації) в дисертації та наукових працях, у яких висвітлені основні результати дисертаційного дослідження Г.Л. Лоскоріх, не виявлено.

7. Дискусійні питання та зауваження до дисертаційної роботи

Разом з важливими науковими здобутками, позитивною оцінкою змісту і оформленням дисертаційної роботи слід відмітити окремі зауваження та дискусійні положення, зокрема:

1. Серед ідентифікованих та систематизованих ризиків діяльності ІТ-підприємств у параграфі 1.3 автором недостатня увага приділяється інформаційним загрозам (таким як інформаційний шпіонаж, кібератаки третіх сторін, інформаційний саботаж персоналу підприємства, інформаційний тероризм тощо), що є важливим видом зростання ризиковості функціонування підприємств, які першочергово орієнтовані не тільки на використання інформаційних технологій, але й операційна діяльність яких пов'язана з розробкою програмного забезпечення (надання послуг, виконання робіт в ІТ-сфері).

2. Авторські пропозиції щодо оптимального обрання аутсорсингових або інсорсингових форм організації бухгалтерського обліку для ІТ-підприємств на основі оцінки варіативних організаційних чинників (параграф 2.1) не враховують можливі ризики при делегуванні обліково-аналітичних повноважень стороннім інституціям (аутсорсерам), що загрожує потенційною втратою конфіденційної інформації і, водночас, логічно впливає з параграфів: 1.3 «Ідентифікація ризиків діяльності ІТ-підприємств

для визначення облікових способів управління ними» та 2.3. «Облікове забезпечення управління ризиками діяльності ІТ-підприємств».

3. При позиціонуванні програмного забезпечення у діяльності ІТ-підприємств як облікового об'єкту у формі: основного засобу, нематеріального активу, роялті, витрат звітного періоду (параграф 2.2) доцільно виокремлювати також витрати майбутніх періодів, що відображають понесені витрати на довготривалі дослідження щодо розробки перспективних інформаційних технологій. Ідентифікація програмного забезпечення як об'єкту витрат майбутніх періодів корелюватиме з авторськими пропозиціями щодо структури облікової політики ІТ-підприємств (параграф 2.1).

4. У групі індикаторів ризиків «Зовнішнє середовище» автором подаються організаційні загрози, зумовлені винятково недосконалою податковою політикою (параграф 2.3), що значно обмежує можливість ідентифікації впливу інших зовнішніх ризиків, наведених у параграфі 1.1, і до яких також відносяться: низький захист прав інвесторів, політичні ризики, нестабільність політичної та економічної ситуації, недосконалістю правового регулювання ІТ-сфери, низький рівень захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Враховання наведених пропозицій забезпечить циклічність проведеного наукового дослідження та взаємопов'язаність усіх параграфів наукової роботи. Вказані зауваження носять рекомендаційний характер та не зменшують цінність дисертаційної роботи.

8. Оформлення дисертаційної роботи

Оформлення дисертації за структурою та стилем викладення відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим МОН України, наказ №40 від 12 січня 2017р. Матеріали дисертації висвітлюють одержані під час дослідження науково-практичні результати.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Г.Л. Лоскоріх на тему «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності підприємств сфери ІТ» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне і прикладне значення. Тема дисертаційної роботи є актуальною. Ознайомлення з дисертацією засвідчує вільне володіння автором науковою методологією пізнання економічних явищ і подій. Автором одержані нові науково-обґрунтовані результати, які є суттєвим внеском у вирішення проблематики обліку й аналізу функціонування ІТ-підприємств.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Робота стилістично та змістово оформлена відповідно до чинних вимог. Опубліковані наукові праці достатньо повно відображають результати, отримані автором дисертаційної роботи, а їхній статус відповідає вимогам апробації дисертаційної роботи.

Узагальнення вищенаведених положень дає змогу сформулювати висновок, що дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11, 12 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 6 березня 2019 р., №167 (зі змінами) та заслуговує позитивної оцінки, а її авторка – Лоскоріх Габрієлла Людвиківна – присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Офіційний опонент:

професор кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнського національного університету

д.е.н., доцент

ВОЛОДИМИР МУРАВСЬКИЙ

Завіряю:

НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

Анна Семик